

EIROPAS

RĪCĪBPOLITIKAS DOKUMENTS

This project has received funding from the European Union's Seventh Framework Programme for research, technological development and demonstration under grant agreement no 613368.

MYWeB: MEASURING YOUTH WELL BEING

**ĢIMENE, BĒRNIEM UN JAUNIEŠIEM SVARĪGĀKAIS
LABKLĀJĪBAS FAKTORS**

**FAMILY, THE MOST IMPORTANT DOMAIN FOR
CHILDREN AND YOUNG PEOPLE'S WELL-BEING**

Pirmais rīcībpolitikas dokuments atspoguļo LATVIJAI svarīgus secinājumus un rīcībpolitikas ieteikumus, kas izstrādāti 7. Ietvara programmas projektā MYWeB, sadarbojoties 11 valstu partneriem.

Projekts tiek īstenots

Uzsākts 2014. gada martā

2016. gada 17. jūnijā

SUMMARY IN ENGLISH

The first policy brief comprises data obtained in Latvia through in-depth interviews with children and young people to find out their understanding of well-being and its indicators. Views expressed by children and young people of Latvia regarding preconditions for their well-being were surprisingly similar, i.e. they mentioned family as the central factor of their well-being. A possibility to ensure material stability of the entire family and regular income were mentioned as a means of guaranteeing well-being and the key aspect allowing the younger generation to feel good and safe. On the contrary, lack of attention in the family, parents who do not love their children, especially parents suffering from addictions, e.g. addiction to alcohol, drugs, etc., as well as domestic violence, are the main reasons why the younger generation do not feel safe in families and are dissatisfied with their life in Latvia. Children and young people's understanding of well-being is concrete, it is related to specific elements of their lives and feeling of comfort of their parents and other family members. The children and young people's advisory group (CYPAG), which was involved in the project, drew up policy recommendations enthusiastically and responsibly, hoping that their opinion will be heard and taken into account. The most significant family-related recommendations are as follows: (1) ensure an increase in the general welfare level in the country as only the families capable of satisfying needs of all family members can ensure development of healthy children; (2) reduce the workload of parents

with children so that they could devote more attention to their children; (3) introduce parental education programmes on raising children; (4) ensure opportunities of leisure activities for families by introducing free visits to museums and exhibitions for children under 18, by constructing various sports grounds accessible for families, by building amusement parks and bikeways, as well as by organising the hire of sports equipment at family-friendly prices. It was concluded at the joint advisory meeting of experts, children and young people that it is necessary to establish a European and country level family programme. The policy brief is addressed to policy makers focusing on children and young people, employees of the public administration at all levels, non-governmental organisations and specialists working with children and young people.

IEVADS

MYWeB ir Eiropas Savienības finansēts projekts, kurā tiek pētīta iespēja uzsākt Eiropas bērnu un jauniešu labklājības longitūdinālu izpēti (BJLLI). Četrpadsmit universitātes un pētniecības institūcijas no vienpadsmit Eiropas valstīm sadarbojas, lai apkopotu informāciju, kas ir jau pieejama, politikas prioritātes, kas skar bērnu un jauniešu labklājību, un konkrētus izaicinājumus, ar kādiem būtu jāsasarkas īstenojot šādu lielu pētījumu. Īpaši tiek pētīti:

- objektīvie un subjektīvie labklājības mērījumi;
- veselības, turības un nabadzības mērījumi;
- ģimenes pieredze, ieskaitot šķiršanās un jaunas ģimenes izveidošanās ietekmi uz bērniem;
- izglītības un mājokļa pieejamība;
- iekļaušanās darba tirgū pēc skolas;
- jauniešu attiecību veidošanās (un iziršana);
- draugu loku izveidošanās un pastāvēšana;
- iesaistīšanās organizācijās, dalība sabiedriskās aktivitātēs un brīvā laika pavadīšana;
- visnelabvēlīgāko sabiedrības grupu ietekme.

Lai sekmētu bērnu un jauniešu labklājību, projektā ir iekļauti dažādi komponenti, kas nodrošina visaptverošas informācijas ieguvu, kas nepieciešama politikas veidotājiem visā Eiropā. Projekts gaitā:

- noskaidrojam, kā jaunieši paši interpretē dažādus labklājības aspektus. Jaunieši piedalās arī pētniecības instrumentu izstrādāšanā un piemērota datu vākšanas veida noteikšanā;
- lai izstrādātu piemērotu labklājības datu iegūšanas un pielietošanas stratēģiju, esam iesaistījuši ekspertus no valsts pārvaldes, nevalstiskajām organizācijām, akadēmiskajām iestādēm un praktiķiem darbā ar jauniešiem;
- esam identificējuši pašreiz pieejamo datu avotus;
- veicam piemērotas aptaujas metodoloģijas izvērtēšanu;
- sniedzam izmaksu un ieguvumu analīzi Eiropas bērnu un jauniešu labklājības longitūdinālai izpētei (EBJLLI).

Rīcībpolitikas dokumenta mērķis

Eiropas sociālās politikas būtiska sastāvdaļa ir bērnu un jauniešu politika, kam jākļūst par prioritāro ES politiku darbības jomu, kurā jāpielieto sekmīgākos bērnu un jauniešu labklājības nodrošināšanas instrumentus. Rīcībpolitikas dokuments ir adresēts politiķiem, visu līmeņu valsts pārvaldes darbiniekiem, nevalstiskajām organizācijām, kā arī speciālistiem darbā ar bērniem un jauniešiem. Pirmajā rīcībpolitikas dokumentā ir apkopoti dati, kas iegūti, veicot padziļinātas intervijas ar bērniem un jauniešiem, lai noskaidrotu viņu izpratni par labklājību un tās rādītājiem. Katrā projekta dalībvalstī pētījumā bija iesaistītas bērnu un jauniešu padomdevēju grupas, kas sekoja līdzī projekta norisei un palīdzēja pētniekiem formulēt ieteikumus rīcībpolitikā. Pirmais politikas dokuments balstās lauku pētījumā iegūtos datus, kas ļauj izprast, kādu jēgu un nozīmi bērni un jaunieši piešķir labklājībai, kā arī identificēt viņu skatījuma atšķirības.

Latvijā lauka pētījums ilga trīs mēnešus (2014. gada oktobris – decembris). Tas tika veikts četrās dažādās bērnu un jauniešu grupās, un tā gaitā tika iegūtas 20 individuālās un 4 fokusa grupu intervijas. Latvijā bērni un jaunieši puda pārsteidzoši vienādus uzskatus par to, kas ir galvenais viņu labklājības noteicējs: kā centrālais labklājības faktors tika minēta ģimene, tajā iekļaujot tos cilvēkus, kuri vairāk nodarbojas ar viņu audzināšanu, apmierina viņu vajadzības un ar kuriem tiek pavadīts vairums laika mājās. Vairākuma gadījumos tie ir māte/tēvs un brāļi/māsas, citos gadījumos ģimenes jēdzienā tika iekļauti arī patēvs/pamāte, retāk vecvecāki, ar kuriem kontaktēšanos parasti notiek brīvdienu vai svētku dienu laikā.

Raksturojot, kas ir laba ģimene, tika minēti vairāki labklājības rādītāji: stabilas attiecības, mīlestība, sapratne, drošība, gādība un apvainojumu neesamība. Iespēja nodrošināt bērnu un visas ģimenes materiālo stabilitāti un regulāri ienākumi tika minēti kā labklājības garantis un būtiskākais, kas ļauj jaunajai paaudze justies labi un droši. Turpretim uzmanības trūkums ģimenē, vecāki, kas nemīl bērnus, un it īpaši vecāki, kas cieš no dažādām atkarībām, piem., alkoholisma, narkotiku lietošanas u.c., kā arī vardarbība ģimenē, ir galvenie iemesli, kāpēc jaunā paaudze nejūtas droši ģimenēs un nav apmierināta ar savu dzīvi Latvijā. Pēc jauniešu novērojumiem īpaši no šādām ģimenēm nākušie bērni uzvedas slikti, t.i., padziļinātās intervijas liecina, ka respondentiem ir nācies saskarties ar sociāli nelabvēlīgām ģimenēm, kurās pastāv virkne problēmu: savstarpējās saskaņas trūkums, nabadzība, pārmērīga alkohola lietošana, fiziska un emocionāla vardarbība, bezdarbs, mājokļa problēmas, sevis realizēšanas iespēju trūkums u.c. problēmas, kas ir saistītas ar motivācijas pēc pārmaiņām trūkumu.

Bērnu un jauniešu izpratne par labklājību ir konkrēta, tā ir saistīta ar noteiktiem viņu dzīves elementiem un to, cik labi jūtas viņu vecāki un citi ģimenes locekļi. Kā vispārēju ģimenes labklājības rādītāju respondenti norādīja to, ka ģimenē pietiek naudas ēdienam, apģērbam, arī izklaides, kultūras un sporta pasākumu kopīgai apmeklēšanai, ceļojumiem, ka ģimene var atbalstīt arī citus, ziedot tiem, kas nonākuši grūtībās vai smagi saslimuši.

Bērni vienmēr norādīja, ka saskata atšķirības apkārtējo cilvēku labklājībā. Vērtējot savas ģimenes dzīves līmeni, parasti tika apgalvots, ka tas ir vidējs, vienlaikus norādot, ka ir arī tādas ģimenes, kas dzīvo labāk, un tādas, kas dzīvo sliktāk. Bērni vērtēja labklājību, lietojot sev skaidrus kritērijus: vai bērnam ir laba, draudzīga ģimene, vai ir abi vecāki, vai viņš var apmeklēt skolu, iegūt zināšanas un uzzināt daudz jauna un interesanta; nozīmīgas ir materiālās lietas: vai vecāki spēj nodrošināt ģimeni ar visu nepieciešamo, vai ģimenei pietiek finansu līdzekļu.

Raksturojot apmierinātību ar dzīvi, visi respondenti minēja, ka viņi ir ar to apmierināti, ka viņiem nekā netrūkst: viņiem ir ģimene, vecāki, vecvecāki, mājdzīvnieki, par kuriem var rūpēties un ar kuriem var spēlēties. Lai justos laimīgi, jauniešiem nav nepieciešamas materiālās lietas viņus laimīgus dara apkārt esošie cilvēki, galvenokārt mīlošā ģimene, laika pavadīšana kopā ar tuviniekiem, no kuriem tiek gaidīta uzticība, respekts, sapratne un spēja uz klausīt, pieņemt jauniešu viedokli.

Visaktīvākās diskusijas izvērtās nodarbinātības jautājumā: jautājums par iespējamo izvēli starp labi apmaksātu, bet neinteresantu darbu un interesantu, bet zemāk atalgotu darbu rosināja respondentus nopietni padomāt un modulēt situāciju. Vairums jauniešu nonāca pie slēdziena, ka viņi ir gatavi strādāt interesantu, bet mazāk atalgotu darbu, ja ir runa tikai par viņiem pašiem, nevis par visu ģimeni. Jaunieši apliecināja, ka viņi ir gatavi upurēt savas intereses ģimenes labā, izvēloties strādāt labāk apmaksātu, bet mazāk interesantu darbu.

Interviju dati liecina: jo stabilāka ģimene un labāks materiālais stāvoklis, jo vairāk jaunieši ir iesaistīti dažādās attīstošās aktivitātēs (mūzika, dejošana, zīmēšana, sportošana, lasīšana) un darbojas interešu pulciņos. Tas ir ne tikai veids, kā aizpildīt brīvo laiku, bet arī iespēja attīstīt jaunas spējas un prasmes, fiziski un mentāli justies labāk, kļūt nobriedušākam. Jaunieši atzīmēja, ka, iesaistot viņus dažādās aktivitātēs, vecāki vēlējas, lai viņi komunicētu ar citiem bērniem, un socializējoties no klusā un kautrīgā bērna kļūtu pārliecināti par sevi.

Iegūtajos interviju datus ir konstatējamas atšķirības jauniešu uzskatos par ģimenes un draugu vērtību. Lai arī lielākā respondentu daļa ģimeni vērtē augstāk nekā draugus, jaunieši, kuriem ir zemāks izglītības līmenis un kuri nav iesaistīti ārpus skolas aktivitātēs, ir vairāk pieķērušies ģimenei. Turpretim jaunieši ar labāku izglītību, aktīvāki ārpus skolas ģimeni un draugus uzskata par līdzvērtīgiem.

IETEKME UN REKOMENDĀCIJAS RĪCĪBPOLITIKAS JOMĀ

Pētījumā iesaistītā bērnu un jauniešu padomdevēju grupa palīdzēja pētniekiem formulēt ieteikumus rīcībpolitikā ar entuziasmu un atbildības sajūtu, cerot, ka viņu viedoklis tiks sadzirdēts un ņemts vērā. Pirmajā rīcībpolitikas dokumentā ir apkopoti ieteikumi par bērnu un jauniešu atzīto svarīgo labklājības komponentu – ģimeni. Ģimene ir pirmā socializācijas telpa, kurā bērns ienāk līdz ar saviem pirmajiem dzīves gadiem, šeit notiek viņa primārā attīstība un tapšana par pilnvērtīgu sabiedrības locekli.

- Nodrošināt vispārējā labklājības līmeņa pieaugumu valstī, jo veselīgu bērnu attīstību spēj nodrošināt tikai tās ģimenes, kas spēj apmierināt visu ģimenes locekļu vajadzības.
- Vecākiem ar bērniem samazināt darba slodzi, lai viņiem būtu iespēja vairāk uzmanības veltīt bērniem.
- Ieviest vecāku izglītošanas programmas par bērnu audzināšanas jautājumiem.
- Gādāt par ģimenes brīvā laika pavadīšanas iespējām:
 - ieviešot bezmaksas muzeju un izstāžu apmeklējumu bērniem līdz 18 gadu vecumam; būvējot dažāda veida sporta laukumus, kas būtu pieejami ģimenēm;
 - ierīkojot atrakciju parkus;
 - ierīkot drošus velosipēdu celiņus;
 - organizējot sporta inventāra nomu par ģimenēm pieejamām cenām.

Kopīgajā ekspertu un bērnu un jauniešu padomdevēju sanāksmē tika secināts, ka nepieciešams izveidot Eiropas un valsts līmeņa ģimenes programmu.

PĒTĪJUMA PARAMETRI

Lauka pētījuma norises laiks: 2014. gada oktobris – decembris

Lauka pētījuma norises vietas: Rīga un Daugavpils

Respondentu sociāli demogrāfiskais raksturojums:

Vecums: 10-12 un 15-18 gadi

Dzimums: 20 vīrieši, 20 sievietes

Etniskā piederība: 35 latvieši, 5 etniskās minoritātes

Ģimene: 25 divu vecāku ģimenes, 7 viena vecāka ģimenes, 4 viena vecāka un patēva/pamātes ģimene

Lauka pētījumā tika iegūtas 20 individuālās un 4 fokusa grupu intervijas.

Daļa lauka pētījuma noritēja, veicot 10 daļēji strukturētās individuālās intervijas un 2 fokusgrupu intervijas ar bērniem un jauniešiem no divām kontrastējošām skolām: vienā skolā ar bērniem (10-12 gadi) pēdējā sākumskolas gadā, otrā skola ar pusaudžiem (15-16) gadi pēdējā pamatskolas gadā.

Skolas kontrastēja arī izglītības principu ziņā: lauka pētījums 10-12 gadīgu bērnu vidū tika veikts valsts finansētas vispārīzglītojoša mācību satura skolā Daugavpils 12. vidusskolā, bet 15-16 gadīgo bērnu vidū - Rīgas Valdorfa skolā, kas ir privātskola, kur izglītības process ir balstīts antroposofiskajā pasaules skatījumā.

PAR PROJEKTU

PROJEKTA NOSAUKUMS	Measuring Youth Well Being (MYWEB)
KOORDINATORS	Profesors Gērijs Polloks (Gary Pollock) Mančestras Metropolitēna universitāte (Lielbritānija) g.pollock@mmu.ac.uk
KONSORCIJS	Mančestras Metropolitēna universitāte, AK Brēmenes Universitāte, Vācija Pompeu Fabra universitāte, Barselona, Spānija Ivo Pilara Sociālo zinātņu institūts, Zagreba, Horvātija Debrecenas Universitāte, Ungārija Daugavpils Universitāte, Latvija Atēnu Panteona universitāte, Grieķija Tallinas Universitāte, Igaunija Kirila un Metodija universitāte, Trnava, Slovākija Lisabonas Universitātes institūts ISCTE, Portugāle Kaukāza Pētniecības resursu centrs, Gruzija Eseksas Universitāte, AK Kembridžas Universitāte, AK Katalonijas jaunatnes aģentūra, Spānija
FINANSĒJUMA SHĒMA	Eiropas Savienības 7. Ietvarprogrammas koordinējošā atbalsta aktivitāte
ILGUMS	30 mēneši
BUDŽETS	ES finansējums: 1.49 milj. EUR
MĀJAS LAPA	www.fp7-myweb.eu
PAPILDUS INFORMĀCIJA	Profesore Anita Stašulāne Daugavpils Universitāte anita.stasulane@du.lv
SĪKĀKA INFORMĀCIJA	Visi publicētie pētījuma ziņojumi ir pieejami: www.fp7-myweb.eu